Les 1.4

Opstekers en afbrekers

Doel Blok 1

Groepsvorming en een positief sociaal klimaat, waar leerlingen zich mede verantwoordelijk voor voelen.

Leskern

Leerlingen leren de begrippen opsteker en afbreker.
In de les bedenken de leerlingen opstekers voor elkaar.

Woorden

de opsteker, de afbreker

Hulpzinnen

- Ik geef een opsteker
- Dank je wel
- Dat is een afbreker!

Materialen

- Illustratie De opsteker
- Illustratie Blij
- Illustratie De afbreker
- Illustratie Verdrietig
- Verkleinde illustraties van de opsteker en afbreker om bij de afspraak te kunnen hangen
- Een rood hart van karton of een kussen in de vorm van een hart
- Een kaartje of strook papier om een afspraak op te schrijven
- Muziek voor de binnenkomer

Voorbereiding

- Zet muziek klaar

Agenda

- **Binnenkomer**
- **Wat gaan we doen en leren?**
- **Ik geef een opsteker!**
- **Dat is een afbreker!**
- **Wat is dit?**
- **Een afspraak maken**
- **Wat hebben we gedaan en geleerd?**
- **Afsluiter**

Binnenkomer

Doe een binnenkomer, bijvoorbeeld onderstaande.

Zoek iemand die

Laat de illustratie zien van de werkvorm Zoek iemand die zonder werkblad. We doen het spelletje Zoek iemand die. Demonstreer eventueel nog een keer de bedoeling met twee leerlingen. De rest van de groep kijkt toe.
U zet muziek op, tijdens de muziek lopen de leerlingen door de klas.
Stop de muziek en zeg: 'Zoek een maatje'. Laat de leerlingen hun hand in de lucht doen zoals op de illustratie en naar elkaar toelopen. De leerlingen doen de opgestoken handen tegen elkaar aan en begroeten elkaar, waarbij ze hun handen weer omlaag doen.
Vraag de leerlingen elkaar nu om de beurt te vertellen welke taak ze hebben in de klas. Wanneer ze dit nog niet aan elkaar kunnen vertellen, beelden ze de taak uit wijzen ze hem aan op het takenbord. Indien mogelijk kunnen leerlingen elkaar erbij vertellen of en waarom ze de taak graag doen. Wanneer de muziek weer begint nemen de leerlingen afscheid van elkaar: 'Dag!' Wanneer u een oneven aantal leerlingen hebt maakt u van tevoren een tweetal, dat steeds een nieuw maatje zoekt.

Wat gaan we doen en leren?

Haal op waar dit blok over gaat en waar de vorige lessen over gingen aan de hand van de Vreedzame Schooltafel of de Blokposter. Vertel: *Op onze school willen we aardig zijn voor elkaar. We kijken vandaag hoe we iets aardigs kunnen zeggen tegen elkaar. Dat noemen we een* **opsteker***! Daar maak je iemand blij mee.* Laat de illustratie Blij zien.
Neem de agenda door en vraag of iedereen akkoord is.

Ik geef een opsteker!

Laat het rode hart zien en loop naar een leerling. Geef hem het hart, voorzien van een opsteker, bijvoorbeeld *Je hebt me net goed geholpen met opruimen!* Steek daarbij uw duim omhoog. Hoe vind je het om dit te horen? Help de leerling eventueel bij het verwoorden: *het is fijn om een opsteker te krijgen! Daar word je blij van.* Laat de illustraties Blij en De opsteker zien en wijs naar de lach. Doe voor wat er gebeurt (geef de leerling een schouderklopje).

Kun jij nu zelf een opsteker geven? Als dit nog lastig is, vraagt u het hart terug en geeft u zelf opsteker aan een andere leerling. Vraag nu aan de hele groep wie er een opsteker wil geven. Laat zo een paar leerlingen iemand een opsteker geven waarbij ze het hart doorgegeven. Geef leerlingen opstekers over de manier waarop ze een opsteker geven. *Goed dat je haar erbij aankijkt! Mooi, dat je er zo vriendelijk bij kijkt!*

Vraag de leerlingen die een opsteker ontvangen wat dit met hen doet. Als leerlingen dit nog niet onder woorden kunnen brengen, kunt u benoemen wat u aan hen ziet: Ik zie dat je er blij van wordt! Laat met uw mimiek zien hoe dit eruit ziet bij de leerling.
Doe ook voor hoe je iemand kunt bedanken voor een opsteker. Vraag een leerling om u een opsteker te geven en bedank de leerling voor de opsteker. Laat met uw mimiek duidelijk zien, dat u er blij van wordt en bedank de leerling: **Dank je wel!**
Vat samen: *Het is fijn om een opsteker te krijgen. Je wordt er blij van en voelt je goed.* Wijs naar de illustratie Blij. *Soms word je er een beetje verlegen van*. Laat non-verbaal zien hoe dit erbij u uit ziet.

Dat is een afbreker!

In dit onderdeel geeft u een leerling een afbreker. Schat van te voren goed in of de leerling, dat u hiervoor kiest, dit aan kan. Bespreek het eventueel met hem voor.
Nu ga ik iets anders doen, let op! Geef een leerling een afbreker, bijvoorbeeld *Wat heb jij lelijke schoenen aan!* Noem bewust geen afbreker die iets zegt over de leerling zelf, omdat dit meer impact heeft.
Vraag de leerling hoe dit voelt. Geef met uw duim omlaag aan, dat het niet fijn is als je een afbreker krijgt. Laat de illustratie De afbreker zien. Doe daarbij uw duim omlaag. Wijs naar de emotie op het gezicht in de illustratie en toon dit ook op uw gezicht. Laat de illustratie Verdrietig zien.
Een afbreker *maakt je verdrietig. Dat is niet fijn!*

Wat is dit?

U kunt ervoor kiezen deze activiteit op een later moment te doen.Laat de illustraties De opsteker en De afbreker zien. Zet ze zichtbaar neer op een stoel aan beide kanten van de kring.
Bij de opsteker steekt u een duim op en bij de afbreker doet u uw duim omlaag. Laat met uw mimiek zien welk gevoel de opsteker (blij, vrolijk) en afbreker (verdriet, boosheid) oproepen.

Ik ga steeds iets zeggen. Denk je dat het een opsteker is, dan ga je bij de opsteker staan (duim omhoog en loop naar de illustratie De opsteker) *Denk je* **dat is een afbreker** *dan ga je bij de afbreker staan* (duim omlaag en loop naar de illustratie De afbreker).

Ondersteun de opstekers en afbrekers met uw mimiek en houding. Kijk de leerling steeds aan als u een opsteker of afbreker geeft. Zorg ervoor dat u bij de afbrekers leerlingen kiest die dit aan kunnen. Of geef een leerling na een afbreker een opsteker.

- Wat zie je er leuk uit vandaag!
- Wat fijn dat je mij helpt!
- Wat doe jij dat goed, zeg!
- Ik zag dat je heel goed luisterde!
- Wat kun jij goed voetballen!
- Wat knap dat je die sommen al af hebt!
- Jij kunt heel goed voorlezen!
- Wat dom, dat jij dat niet kan!
- Zeurpiet!
- He sukkel, kijk wat je doet!
- Wat zie jij er stom uit!
- Ik wil niet naast jou zitten!

Vul eventueel aan met opstekers die passend zijn voor leerlingen in uw groep. En noem afbrekers die u weleens hoort in uw groep.

Een afspraak maken

Nu weten we wat opstekers en afbrekers zijn. Laat de illustraties zien. *En hoe het voelt als we ze tegen elkaar zeggen.*
Laat het lege kaartje of de strook papier zien. *Kunnen we hier een afspraak over maken?*
Afhankelijk van het niveau van uw groep kunt u zelf een suggestie doen, maar let op dat het een afspraak is die samen met de groep gemaakt wordt.
Plak eventueel kleine illustraties van de opsteker en/ of de afbreker bij de afspraak. Zet eventueel een kruis door de illustratie van de afbreker.
Bepaal met de leerlingen waar het rode hart een plek krijgt in het lokaal (op de Vreedzame Schooltafel) om elkaar eraan te herinneren opstekers te geven. Jonge leerlingen zullen het hart mogelijk willen gebruiken als ze iemand een opsteker geven. Noem ook dat als optie en doe voor hoe u het hart pakt en een leerling een opsteker geeft.

Wat hebben we gedaan en geleerd?

We weten nu wat een opsteker en een afbreker is (wijs de illustraties hierbij aan)
We gaan geen afbrekers aan elkaar geven, dat is niet leuk.
We gaan opstekers geven. Dan voelt iedereen zich fijn. Laat de illustratie Blij zien.
Wat zetten we hierover op de blokposter of op de Vreedzame Schooltafel? Bijvoorbeeld de illustratie De opsteker en de illustratie De afbreker. Laat de leerlingen zelf reminders bedenken voor op de blokposter of de Vreedzame Schooltafel. Noteer ook de hulpzinnen op de Blokposter.

Afsluiter

Doe een afsluiter, bijvoorbeeld onderstaande.

Opstekerrondje met muziek
Laat de leerlingen in de kring komen staan.
U heeft het rode hart in uw handen.
Als de muziek begint, geef ik het rode hart door in de kring. We geven het hart aan elkaar door. Als de muziek stopt houd je het hart vast. Dan mogen de anderen een opsteker geven aan jou.
Oefen dit eerst even zonder muziek. Als u 'stop' zegt, houd een leerling het hart vast. Zeg: **ik geef een opsteker** aan jou! En u noemt de opsteker.

Start nu de muziek. Geef het hart door. Als u (of een leerling) de muziek stopt, nodigt u de leerlingen uit een opsteker te geven aan de leerling dat het hart heeft. Wijs naar de illustratie De opsteker. Als er twee of drie opstekers gegeven zijn, zet u de muziek weer aan en wordt het hart opnieuw door gegeven. Als een opsteker uitspreken nog niet mogelijk is, kan de leerling een duim opsteken naar de andere leerling.
Geef zelf ook opstekers. Geef ook opstekers aan de leerlingen over de manier waarop ze een opsteker geven. Laat zo een paar keer het hart opnieuw doorgeven. Niet iedere leerling komt aan de beurt. Vertel: vanaf nu gaat iedereen opstekers krijgen, want dat hebben we net in de les afgesproken! Bovendien kunt u het opstekerrondje nog eens herhalen deze week.

Leerkrachtgedrag

- Geef opstekers waar dat kan. Laat zien dat er verschillende soorten opstekers zijn (over uiterlijk, vaardigheden, eigenschappen).
- Gebruik de hulpzinnen waar mogelijk. Stimuleer ook leerlingen de hulpzinnen te gebruiken.
- Signaleer opstekers en complimenteer de gever ervan. Steek daarbij uw duim omhoog.
- Laat leerlingen ook bedanken met ‘dank je wel’ voor de opsteker.
- Sommige leerlingen kunnen afwijzend reageren op een opsteker. De leerling weet zich er geen raad mee. U kunt dan zorgen dat u indirecte opstekers geeft. Bijvoorbeeld door te zeggen: Vraag het maar even aan hem, hij kan dat goed! Of: Hij is erg goed in rekenen, hij kan jou vast goed helpen!
  Ook kan het zo zijn dat een leerling niet weet hoe hij moet reageren op een opsteker. In dat geval kunt u voordoen hoe de leerling ‘dankjewel’ kan zeggen.
- Bij sommige leerlingen zal het niet zichtbaar zijn of ze genieten van een opsteker. Dit kan te maken hebben met het feit dat ze het niet gewend zijn opstekers te krijgen of omdat ze getraumatiseerd zijn en weinig emotie kunnen tonen.
- Benoem een afbreker wanneer u die signaleert (duim omlaag), maar maak er geen toestand van; het gaat om bewustwording en niet om bestraffing.
- Wijs eventueel naar de afspraak die in deze les gemaakt is als een leerling een afbreker geeft. U laat hiermee zien dat de groep hierover een afspraak gemaakt heeft.
- Bedank leerlingen voor hun inbreng.

Vervolgactiviteiten

Opstekerrondje

Plan deze week nog eens een opstekerrondje, zoals u dit met de groep geoefend heeft bij de afsluiter van deze les. Geef daarbij ook steeds zelf een opsteker aan de leerling dat opstekers krijgt van de groep. U kunt daarbij laten zien dat er verschillende soorten opstekers te geven zijn (over uiterlijk, vaardigheden, eigenschappen).

Welk opstekerspel zullen spelen?

Bekijk op de website de verschillende routines die u kunt gebruiken om tijdens het schooljaar op verschillende manieren het geven van opstekers te stimuleren.
Kies samen met uw groep een passende routine die u de komende weken inzet.